

Utdannings-og forskningskomiteen.

HØRINGSNOTAT VEDRØRENDE MELD. ST. 6 (2019-2020).

ISAAC Norge representerer en sammensatt gruppe mennesker som kommuniserer på andre måter enn tale, ved alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). De kan bruke avanserte talemaskiner, kommunikasjonsbøker med grafiske symboler, tegn, lyder og kroppsspråk. De som må kommunisere på alternative måter, har fått mange nye muligheter pga den teknologiske utviklingen. Dette stiller store krav til det pedagogiske tilbudet og til teknisk tilrettelegging. Kjennskap til denne teknologiens muligheter er svak i skolen og mange barns muligheter blir ikke godt nok ivaretatt i dagens skole og barnehage.

ISAAC Norge ønsker å belyse følgende punkter:

1. INKLUDERENDE FELLESSKAP

ISAAC Norge støtter regjeringens arbeid for et inkluderende fellesskap, der alle barn og elever skal regnes med og finner sin naturlige plass. Det krever en ekstra innsats i barnehage og skole å tilrettelegge for et inkluderende og lærende fellesskap for at barn og unge som bruker ASK skal få delta språklig, sosialt og faglig. Ekstra opplæring av barn/medelever og personale er nødvendig og dette stiller krav om ASK-kompetanse.

Vi støtter opprettelsen av et forskingssenter for spesialpedagogikk og inkludering. Må se spesielt på barn med kommunikasjonsvansker, som bruker ASK.

2. SPRÅK OG KOMMUNIKASJON

Manglende tale og omfattende kommunikasjonsvansker er en alvorlig funksjonsnedsettelse. Kunnskapsdepartementet sa i St. meld nr 16 (2006-2007) (... og ingen stod igjen) at «*språk gir mulighet til å kommunisere og bidrar til identitetsdannelse og tilhørighet i et fellesskap. Ved hjelp av språk lærer barnet å forstå seg selv og omverdenen. Språkutvikling er derfor noe av det mest betydningsfulle som skjer i et barns liv, og er avgjørende for barnets vider utvikling – både intellektuelt, sosialt og emosjonelt*».

Vanligvis skjer språktilegnelse gjennom deltagelsen i hverdagslivet der barn inngår i relasjoner og kommunikasjon med sine foreldre, men for barn med behov for ASK blir det ikke nødvendigvis slik. Dersom barn med behov for ASK ikke får tilgang til ASK og familiene og miljøene rundt barnet ikke får opplæring i ASK, vil barnet sannsynligvis ikke lære et språk i det hele tatt og står i stor fare for å falle utenfor.

Samisk, minoritetsspråklige, flerspråklige og tegnspråklige er nevnt som grupper man må ta særlig hensyn til og sørge for god opplæring til, mens barn, unge og voksne som bruker ASK ikke nevnes med et ord. De er også minoritetsspråklige og har tilsvarende behov.

Regjeringen foreslår (s.48) at flere, spesielt barn av døve foreldre og søsken til døve barn skal lære tegnspråk i barnehage og skole. De vil etablere en stimuleringsordning for dette, og gjøre en vurdering av senere om å gi rett til tegnspråkopplæring til disse gruppene. Foreldre og søsken til barn som bruker ASK må få tilsvarende tilbud, slik at foreldre og søsken får bedre grunnlag for å kunne kommunisere med barnet sitt i en språk- og kommunikasjonsform barnet bruker. Isaac mener at det er en selvfølge at foreldre og søsken til barn som ikke kan benytte tale til å kommunisere med, får de samme tilbud om opplæring i barnets kommunikasjonsform enten barnet bruker ASK eller tegnspråk for å kommunisere.

I Granavoldereklæringen sier regjeringen at de vil: «*Lovfeste rett til foreldreopplæring for alle foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne, etter mal fra foreldreopplæringen som foreldre til barn med hørselshemming og diabetes får, utviklet av Statped og Habiliteringstjenesten i samarbeid med brukerorganisasjoner.*» ISAAC Norge savner dette i meldingen og også i

forslag til ny opplæringslov, og forventer at regjeringen innfrir dette løftet for barn som trenger ASK.

3. KOMPETANSE

ISAAC Norge mener det er helt avgjørende at det ansettes pedagogisk personale med ASK-kompetanse i laget rundt barnet, på samme måte som det er nødvendig med tegnspråk-kompetanse og kompetanse i ulike minoritetsspråk.

Isaac er kjent med at det er store mangler på ASK-kompetanse i miljøene rundt elever som trenger ASK. Det er urealistisk på kort sikt å forvente at man lokalt skal kunne sikre tilstrekkelig ASK-kompetanse uten at miljøene sikres faglig veiledning.

I vedtak 350 til Dok nr 8:72 (2008-2009), Innst S nr 239 (2008-2009) står det; «*Stortinget ber Regjeringen å gjennomgå Statped-systemet med sikte på å styrke og videreutvikle kompetansen om alternativ og/eller supplerende kommunikasjon (ASK), samt å vurdere å opprette ett eller flere nasjonale kompetansesentra for ASK*».

Isaac Norge mener at personer som bruker ASK er en spesielt sårbar gruppe som har stort behov for statlig støttesystem med spisskompetanse på ASK. Vi anbefaler at Statpeds ansvar for veiledning og kompetansespredningen styrkes og at ASK blir et eget selvstendig fagområde i Statped.

Isaac Norge ber regjeringen sikre at ASK blir en del av kompetanseløftet rettet mot kommuner og fylkeskommuner, og særlig PP-tjenesten.

4. FORSLAG TIL ENDRINGER I NY OPPLÆRINGSLOV

Rett til bruk og opplæring av ASK må gis i egne individuelle vedtak på bakgrunn av sakkyndig vurdering, uavhengig av spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Dersom det er behov for både ASK og spesial undervisning/spesialpedagogisk hjelp, må dette gis som to vedtak.

I forslag til ny opplæringslov svekkes retten til ASK, gjennom at det kun knyttes opp mot individuell tilrettelagt undervisning. Barn, unge og voksne som trenger ASK som gruppe blir usynliggjort i utvalgets arbeid og ytterligere marginalisert med forslag om å fjerne individuelle rettigheter på bakgrunn av det de kaller en «dobbelregulering».

Det vises ikke til forskning på at gruppens språklige behov blir ivaretatt og det foreslås endringer i loven uten at det er gjennomført noen som helst form for evaluering/kartlegging av hvordan ASK-brukere blir ivaretatt i opplæringen i dag.

Isaac kjenner til at barn, unge og voksne fortsatt mangler tilgang til ASK i opplæringen og i særdeleshet er det store omfattende kompetansemangler som hindrer svært mange barn, unge og voksne å få sin rett til språk og kommunikasjon ivare tatt.

ISAAC Norge vil påpeke at personer som trenger ASK etter CRPD har rett til ASK og at det er diskriminerende å fjerne individuell rett til språk. Ulike funksjonsnedsettelse som krever tilrettelegging for språk og kommunikasjon som hørsel, syn og stemmen bør behandles likt og sidestilles i ny opplæringslov. Med ny teknologi vil mange ASK brukere gjennom teknologiske hjelpemidler kunne uttrykke seg både skriftlig og muntlig.

Hvem kan avgjøre retten til språk? Hvem kan avgjøre hvilket «behov» noen har for å kunne et språk? Hvorfor skal ikke denne retten også gjelde barn med kommunikasjonsvansker?

Isaac Norge mener tvert i mot at retten til språk må styrkes i Opplæringsloven for personer som trenger ASK og viser i den sammenheng til vedtak 349 til Dok nr 8:72 (2008-2009), Innst S nr 239 (2008-2009) der «*stortinget ber Regjeringen vurdere endring av opplæringsloven slik at elever som trenger utvikling i talespråk, tegnspråk, alternativ kommunikasjon, supplerende kommunikasjon, eller en kombinasjon av disse, sikres likeverdige rettigheter i lovverket*».

ISAAC Norge vil understreke behovet for at det i revidert opplæringslov må fremkomme krav om kompetanse i ASK for den som skal tilrettelegge for ASK-brukere i ordinær undervisning.